

Bebeklerde Ağlama ve Ebeveyn Öfkesi

M. Aysin TAŞAR

Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği, Ankara, Türkiye

Doğumdan itibaren ebeveynler için güzel ancak aynı zamanda zor bir süreç başlamaktadır. Bebeğin ağlaması bu süreci zorlaştıran önemli bir durum ve sık rastlanan bir yakınmadır. Yaşamın ilk dönemlerinde bebek için kendini ifade etmesinin tek yolu ağlamaktır. Bebek acıkma, altını kirlenme, üşüme ya da fazla giydirilme, giysilerinin rahatsız etmesi gibi hastalık dışı nedenlerle ağlayabildiği gibi, enfeksiyonlar başta olmak üzere pek çok tıbbi nedenle de ağlayabilir (1,2).

Tüm dünyada anneler bebeklerini sakinleştirmek için kültürlerine, dini inanışlarına, gelenek-göreneklerine uygun olarak kucağa alma, sallama gibi farklı yöntemler geliştirmişlerdir. Bitkisel çaylar, bebeğe masaj yapmak ve müzik dinletmek son dönemlerde sık başvurulan yöntemlerdir (1,2). Bebeğin ağlama durumunda annenin tutumu ve sakinleştirmek için başvurduğu yöntem anne-bebek ilişkisinin gelişmesi ve çocuğun bilişsel, davranışsal ve duygusal gelişimi için önemlidir (3). Başvurulan yöntemlerin çoğu çocuğun gelişimini olumlu etkilese de tokatlamak, bebeği sarsmak ve yüzüstü yatağına bırakmak gibi yöntemlerin çocuğun sağlığı için çok ciddi olumsuz etkileri vardır (1,2).

Sarsılmış bebek sendromu, bebeğin ilk aylarda sık olan ağlama krizlerinin ebeveynde oluşturduğu hayal kırıklığı ve öfke sonucu bebeği sarsmasıyla ortaya çıkan ve bebekte kafa içi kanama, göz dibi kanaması ve beyin hasarı gibi ciddi sağlık sorunları yaratabilen, hatta ölümlü sonuçlanabilen bir durumdur. Çocuklar sarsıldıktan sonra gelişen hasarın geri dönüşü olmadığı için sendrom oluşmadan önlemek çok önemlidir (4).

Ülkemizde bebeklerin ağlama davranışları, ebeveynlerin sakinleştirme yöntemleri ve bu dönemde ebeveynlerin bebeklerine zarar verebilecek davranışlarını araştıran az sayıda çalışma vardır. Ülkemiz için gerçek verilerin öğrenilerek ebeveynlerin bu davranışlarını önlemek amacıyla müdahale yöntemleri geliştirilmelidir.

Bu nedenle Baykan ve ark. larının (5) sağlıklı bebeklerde ağlama davranışını, ailelerin ağlamaya yaklaşımlarını ve bebeklerini sarsma durumlarını değerlendirdikleri makale, konuya dikkat çekmek ve araştırmacılara yön göstermek yönünden önemlidir. Baykan ve ark., 0-4 aylık 242 bebekte yaptıkları çalışmada, bebekleri çok ağladığında annelerin %26.2'sinin öfkelenildiğini bildirmişlerdir. Cansever ve ark.nın (6), 1-24 ay arası, 281 anne ve 240 baba ile yaptıkları çalışmada ise ailelerin %65.8'inin bebekleri ağladığında kendilerini çaresiz ve öfkeli hissettiklerini bildirmişlerdir. Her iki çalışmada da bu sıklığın sosyodemografik özelliklerle ilişkisi olmadığı saptanmıştır.

Hollanda'da üç aylık bebeği olan, 1826 anne ile yapılan çalışmada annelerin %10'u, bebeğini susturmak için sarsma ya da vurma yöntemlerini uyguladıklarını belirtmiştir. Şiddetli ağlayan bebeklerde ve o ülkede yaşayan Türklere bu riskin 2-3 kat fazla olduğu bildirilmiştir (2). Aynı ülkede, altı aydan küçük bebeği olan 3259 anne ile yapılan başka bir çalışmada da annelerin %5.6'sının ağlarken en az bir kez bebeklerine vurdukları ya da sarstıkları saptanmıştır (7). Amerika Birleşik Devletleri'nde iki yaş altındaki çocuklarda disiplin yöntemi olarak sarsmayı kullanan ebeveynlerin oranı %2.6 olarak bildirilmiştir (8). Birleşik Arap Emirlikleri'nde yapılan bir çalışmada ise bebeklerine vurduklarını ve sarstıklarını belirten ebeveyn saptanmamıştır (9). Cansever ve ark.nın (6) yaptıkları çalışmada ebeveynlerin %2.3'ü bebeğini sarstığını belirtirken, Baykan ve ark.nın (5) çalışmada, üç anne bebeği çok ağladığında susturmak için birkaç kez sarsıp/tokatladığını bildirmişlerdir. Taşar ve ark.nın (10) yaptıkları çalışmada annelere sadece "bebeğinizi sarsmak aklınızdan geçti mi?" sorusu sorulduğunda annelerin % 9'u evet

yanıtını vermiştir. Ebeveynler bebeklerine öfkelenedikleri veya sarsmanın aklından geçmesini yüksek sıklıklarda bildirirken, eylemlerin beklenenden daha düşük oranlarda bulunmasının nedeninin annelerin bebeğe zarar vermenin kabul edilemeyecek bir davranış olduğunun bilinciyle saklamaları olabilir. Cansever ve ark (6) da bunun nedenini kalabalık bir poliklinikte kısa bir görüşme sırasında bu bilgilerin alınması nedeniyle ve olayın adli makamlara yansması endişesi ile ebeveynin söylemek istemeyebileceği şeklinde açıklamışlardır.

Çeşitli araştırmalarda 'bebeğini sarstığını ya da vurduğunu' belirten annelerin genellikle daha sıklıkla düşük gelir ve eğitim düzeyinden anneler oldukları bildirilmiştir (2,11). Yapılan başka çalışmalarda ise, beklenenin tersine ailelerin gelir düzeyleri ile sarsma sıklığı arasında ilişki saptanmadığı bildirilmiştir (8,10). Benzer olarak Baykan ve ark.nın (5) ve Cansever ve ark.nın (6) yaptıkları çalışmalarda da ebeveyn öfkesi ile sosyodemografik özellikler arasında ilişki olmadığı saptanmıştır.

Sonuç olarak, bebeğin ağlamasının ebeveynde stres artışına sebep olacağı, bebeklerle anneleri arasındaki ilişkiyi olumsuz etkileyeceği ve öfkeye, istenmeyen davranışlara ya da düşüncelere neden olabileceği göz önünde tutularak, anne ve babalar bebeklerin ağlama davranışları ve ağlayan bebeğin nasıl yatıştırılacağı konusunda bilgilendirilmeli, bu konuda beceri kazanmaları sağlanmalıdır. Ayrıca annelere babaların ve gerektiğinde hem anne hem babaya diğer aile bireylerinin destek olması önerilmelidir. Sarsmanın olumsuz sonuçlarının açıklanması, ailelerin bu yöntemlere yönelmesini engelleyebilir. Bu nedenle oranın bu kadar az olması doktorları rahatlatmamalı, ağlayan bebekle baş etme yöntemleri her aileye anlatılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Turner TL, Palamoutan S. Colic (excessive crying) in infants. UpToDate. Augustyn M, Torchia MM, (eds). 2017, Erişim: <http://www.uptodate.com>
2. van der Wal MF, van den Boom DC, Pauw-Plomp H, de Jonge GA. Mothers' reports of infant crying and soothing in a multicultural population. Arch Dis Child 1998; 79: 312-7.
3. Özmert EN. Erken çocukluk gelişiminin desteklenmesi-III: Aile. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2006;49:256-73.
4. Şahin F, Taşar MA. Sarsılmış bebek sendromu ve önleme programları Türk Ped Arş 2012; 47: 152-8.
5. Baykan Z, Kondolot M, Baykan A. Sağlıklı bebeklerde yaşamın ilk dört ayında ağlama davranışı, ailelerin ağlamaya yaklaşımları ve bebeklerini sarsma durumları. Türkiye Çocuk Hast Derg 2017; 11:159-64.
6. Cansever Z, Taşar MA, Şahin F, Çamurdan AD, Beyazova U. Ailelerin sarsılmış bebek sendromu konusundaki bilgi ve tutumları. Gazi Med J 2012;23:39-45.
7. Reijneveld SA, van der Wal MF, Brugman E, Sing RA, Verloove-Vanhorick SP. Infant crying and abuse. Pediatrics 2004; 364: 1340-2.
8. Theodore AD, Chang JJ, Runyan DK, Hunter WM, Bangdiwala SI, Agans R. Epidemiologic features of the physical and sexual maltreatment of children in the Carolinas. Pediatrics 2005; 115: e331-7.
9. Abdulrazzaq YM, Al Kendi A, Nagelkerke N. Soothing methods used to calm a baby in an Arab country. Acta Paediatr 2009; 98: 392-6.
10. Taşar MA, Şahin F, Polat S, İlhan M, Çamurdan A, Dallar Y, Beyazova U. Sarsılmış bebek sendromu önleme programının uzun dönem sonuçları: Türkiye deneyimi. Sarsılmış bebek önleme programı: Türkiye Türk Ped Arş 2014; 49: 203-9.
11. Barr RG, Trent RB, Cross J. Age-related incidence curve of hospitalized Shaken Baby Syndrome cases: convergent evidence for crying as a trigger to shaking. Child Abuse Negl 2006; 30: 7-16.